

MARIJANA FABIJANIĆ

Sveučilište u Zadru

Odjel za talijanistiku

Obala kralja Petra Krešimira IV, 2, HR – 23000 Zadar

MORFOLOŠKE PRILAGODBE GLAGOLSKIH ROMANIZAMA U GOVORIMA OTOKA UGLJANA

U radu se obrađuju morfološke prilagodbe glagola romanskoga podrijetla u mjesnim govorima otoka Ugljana. Posebna pažnja posvećena je adaptaciji glagolskoga vida i tvorbenoj aktivnosti glagola.

KLJUČNE RIJEČI: *romanizmi, glagolske posuđenice, glagolski vid, tvorba riječi*

UVOD

Glagolski romanizmi analizirani u ovom radu ekscerptirani su iz korpusa romanizama u suvremenoj čakavskoj poeziji otoka Ugljana¹ te iz *Rječnika govora mjesta Kukljica* Tomislava Maričića Kukljičanina². Romanizmi u jeziku suvremenih pjesnika čakavaca kao i čakavštini općenito ishod su višestoljetnih dodira i prožimanja slavenstva i romanstva na istočnoj obali Jadrana. Iako pojmovi *romanizmi* i *romanska komponenta* općenito podrazumijevaju sveukupnost preuzetih jezičnih elemenata romanskog podrijetla, u ovom radu odnose se na dalmatoromanizme te posuđenice iz mletačkog, tršćanskog i standardnog talijanskog jezika. Istraživanje se temelji na dosadašnjim znanstvenim spoznajama o jezičnim prožimanjima (Filipović, Gusmani, i dr.) i rezultatima istraživanja hrvatsko-talijanskih jezičnih dodira na istočnoj obali Jadrana provedenih kako na terenu tako i na pisanim izvorima (Skok, Vinja, Muljačić, Filipi, Šimunković, Sočanac, Nigoević, i dr.). Osim toga, naslanja se na postojeće opise jezične slike otoka Ugljana (u čakavskim studijama, poglavito Lisac 2009) i jezične povijesti Zadra i njegove okolice (Brozović 1975/1976).

U opisu adaptacije modela na morfološkoj razini promatraju se romanski morfološki elementi u odabranom korpusu: ostaju li sačuvani ili se zamjenjuju domaćima, prilagođavaju li se morfologiji primaoca i na koji način. U tu se svrhu,

¹ Analizirane su zbirke pjesama na ugljanskim govorima objavljene u razdoblju od 1989. do 2013. godine. Obradena su djela 14 autora: Zoran Perin-Džo, Milena Rakvin Mišlov i Joja Ricov (na govoru mjesta Kali); Karlo Bačić, Ante Karlič Rava, Tomislav Maričić Kukljičanin, Josip Mavra i Tomislav Meštrić (na govoru mjesta Kukljica); Rajka Sikirić-Stepanović (na govoru mjesta Lukoran); Robert Bacalja, Mercedes Barić, Srećko Marčelić (na govoru mjesta Preko); Biserka Perić (na govoru mjesta Poljana) i Veljko Maštruko (na govoru mjesta Ugljan).

² Do sada nisu tiskani rječnici drugih ugljanskih govora.

u skladu s metodologijom teorije jezika u kontaktu najprije određuje osnovni oblik, a zatim se utvrđuju promjene u fazi primarne adaptacije, odnosno tijekom prijelaza modela u repliku. Naposljetku se utvrđuje daljnji razvoj posuđenice integrirane u sustav primatelja u fazi sekundarne adaptacije (Sočanac 2004: 150–151).

ADAPTACIJA GLAGOLA NA MORFOLOŠKOJ RAZINI

Glagoli romanskog podrijetla u čakavskim su govorima potpuno transmorfemizirani, odnosno prilagođeni morfološkim obilježjima primatelja, pa je strani vezani morfem redovito zamijenjen domaćim. Potpuno su integrirani i stariji romanizmi (dalmato-romanski leksički relikti) i oni iz mlađih slojeva (mletacizmi, talijanizmi). Adaptaciju starijeg sloja posuđenica ilustrira gl. *tangâti* 'bojom obojiti platno' (RGMK 307), nastao od lat. TĪNGĒRE, uz posredovanje dalmatskog; lat. *-ere* > dalmato-rom. *-ar* > čak. *-ati* (ERHSJ III:471). Mlađi glagolski romanizmi također mijenjaju strani vezani morfem: u govorima otoka Ugljana mlet. *-ar*, tal. *-are* prelazi u *-ati*, a mlet. *-er*, tal. *-ere* i mlet. *-ir*, tal. *-ire* prelaze u *-iti*, npr. mlet. *fregâr* ili tal. *frègare* > *fregâti* 'ribati, prati ribačom četkom'; mlet. *mover-se* > *muoviti se* 'maknuti se, pomaknuti se'; mlet. *finîr* > *finiti* 'završiti'. Glagolski romanizmi, adaptirajući se morfologiji primatelja, poprimili su jedno od obilježja čakavštine na zadarskom području, a to je čuvanje punih infinitiva (Lisac 2012:43). U čakavskim govorima s krnjim infinitivom, npr. u dubrovačkom (Sočanac 2004: 164) i u splitskom govoru (Nigoević 2007: 368), romanske infinitivne nastavke supstituirali su *-at* i *-it*.

U hrvatskom standardnom jeziku u tvorbi glagola od osnove aloglotskog podrijetla koristi se glagolski sufiks *-irati* (Babić 2002:508). Nastao je križanjem njemačkog formanta *-ier* koji se u hrvatskom preoblikovao u *-ir* i domaćeg nastavka *-ti*. Čest je u korpusu talijanizama u hrvatskom standardnom jeziku, poglavito u strukovnom nazivlju, npr. *inkasirati*, *stornirati*, *valutirati* (Sočanac 2004: 163–4). Osim toga, zamjenjuje lat. *-are*, *-ere*, npr. *diktirati* < lat. DĪCTARE, *dirigirati* < lat. DIRIGĒRE (ERHSJ I:728). U ugljanskim govorima *-irati* je rijedak i pokazatelj je neizravnog preuzimanja³, npr. pored starijeg *guštâti* nesvrš. 'uživati'⁴, zabilježen je sinonim *guštîrâti* nesvrš. ("Sedemo na boloturu kolo teče [...] Guštiramo...", MMB 71).

U prilagođavanju glagolskih romanizama na morfološkoj razini značajna je adaptacija glagolskog vida. Za razliku od talijanskog koji glagolskim vremenima izražava trenutnost ili trajnost radnje, u hrvatskom jeziku svršeni i nesvršeni glagolski vid mogu se razlikovati morfološkim oblikom⁵. S obzirom na prilagodbe morfologiji primaoca u pogledu izražavanja vida, glagoli romanskog podrijetla dijele se u dvije skupine (Sočanac 2004: 165–167; Šimunković 2009: 74–75):

³ Usp. u splitskom govoru *avancat*, *avancirat* Magdalena Nigoević objašnjava različitim putovima preuzimanja, prvi oblik < ven. *avanzar* a drugi < tal. *avanzare* (Nigoević 2007: 369).

⁴ Za razliku od oblika *gustirati*, *guštirati*, glagol *gustati*, *guštati* potvrđen je u starijim izvorima: "i ja zazivati meštri ki cindraju,/ ki znaju spivati, ki lipo diplaju/ i kino *gustaju* da idu pri zore/ ter da spočitaju plačuć ki ga dvore,/ i kako ga more jadi i nevolje/ i ke se u njem tvore tuge cić nje volje" (Brne Karnarutić, "Piram i Tizba", iz 1584. god., u: *Korablja začinjavca*, 70). Oblici na *-irati* nisu zabilježeni u korpusu talijanizama u dubrovačkoj dramskoj književnosti (2004:164).

⁵ Uz ove, u hrvatskom postoje i dvovidni glagoli kojima se vid određuje na temelju konteksta.

- a) glagoli koji označavaju vid pomoću konteksta, bez morfološkog znaka
- svršeni vid: *fermâti* ‘stati, zaustaviti se’ (“Kà su se od kràja/ poprilično odmaknili/ fermâli su”, KČ 51);
 - nesvršeni vid: *baciljâti* ‘brinuti, mariti (za koga, što), osvrutati se (na koga, što)’ (“Izašo je vonka/ I ne baciljo za jugo”, ISP 11; “Danuaska golubići ne baciljaju za nikoga”, MM 23);
- b) glagoli koji označavaju vid pomoću prefiksa ili infiksa
- tvorba svršenih glagola od nesvršenih prefiksacijom: npr. *bruntulati*, *bruntuljâti* nesvrš. ‘gundati, mrmljati’; ‘negodovati, prigovarati’ (RGMK 30) → *zabruntulâti* svrš. ‘zagundati’ (“Sekrva će za tren zabruntulâti”, NSV 32);
 - tvorba nesvršenih glagola od svršenih umetanjem infiksa: npr. *kargâti* svrš. 1. ‘natovariti teretom’; 2. ‘podići brod na kopnu na drvene oslonce, da ne leži na zemlji’ (RGMK 112) i *kargivâti* nesvrš. ‘podizati, polugom što dizati’ (RGMK 1129).

Glagolski romanizmi u ugljanskim govorima dobivaju domaće prefikse prvenstveno radi prilagodbe glagolskog vida, a rjeđe radi zamjene stranog tvorbenog formanta ili radi ostvarenja novog značenja, uz zadržavanje glagolskog vida.

Supstitucija je nedvojbena indikator udomaćenosti leksema aloglotskog postanja. Romanski *in-* zadržao je čak. gl. *infisâti se* svrš. ‘utuviti si što u glavu’ (RGMK 90) < mlet. *infisârse* “aver e una idea fissa, una mania” (VDVD 99), a zamijenjen je domaćim *na-* u čak. *nagrišpati (se)* svrš. ‘naborati, smežurati (se)’ < mlet. *ingrespârse* “increspare, incresparsi”, “corrugare” (VDVD 100) i *po-* u čak. *pocûkriti* svrš. “pošeceriti” (RGMK 216) < tal. *inzuccherare* “cospargere di zucchero”⁶. Osim toga, valja uočiti da je prisutnost prefiksa, iako je zamijenjen domaćim, u nekim slučajevima pokazatelj postanja romanizma, npr. čak. *posuperbijâti se* refl. ‘uzoholiti se’, s domaćim prefiksom *po-*, zabilježen u Kukljici (RGMK 225, KČ 9), nastao je od tal. *insuperbire* “diventare superbo”⁷, a stariji oblik *šuperbâti se* “uzoholiti se” (RGMS 371) u saljskom govoru potječe od mlet. *superbire* “insuperbire” (Boe 651).

Odlagolskom tvorbom, dodavanjem domaćeg prefiksa glagolu romanskog podrijetla bez promjene glagolskog vida, stvaraju se nova značenja, značenjske nijanse ili stilizacije, npr. dodavanjem *iš-*, alomorfa prefiksa *iz-*, ostvarena je značenjska nijansa “izvršiti radnju do kraja” (Babić 2002: 540): *šporkati* svrš. ‘zaprljati’ (“Kako san čiste gače/ na sebi ima,/ da ih ne bi šporoko,/ preko njih san šporke navuko”, LJiU 15) → *išporkati* svrš. ‘(u potpunosti) zaprljati’ (“sviega su te gliserimin ispleskali/ istriskali a zuač?// is naftun i guovnimin i plastikun/ svakun škovačun okitili// zagadili/ išporkali/ osmrđili”, ČNM 53). Isti učinak postignut je u sljedećem primjeru: *molâti* svrš. “pustiti, ispustiti, popustiti, odvezati” (RGMK 163; “Vapør je dèbelu čimu molô”, KČ 73) → *odmolâti*, *omolâti* svrš. “otпустiti, odvezati” (RGMK 190, 194); *odmolati se* svrš. ‘odvezati se, razvezati se’ (“Ko zadije oli/Ko se odmolua/ Ko rasfilua/ Ko iskoči/ Ko izleti”, MM 41).

⁶ <http://www.treccani.it/vocabolario/tag/inzuccherare/> 24. 5. 2015.

⁷ <http://www.treccani.it/vocabolario/insuperbire/> 24. 5. 2015.

Pjesnički tekstovi očekivano sadrže primjere semantičkog nijansiranja i stilizacija postignutih prefiksacijom glagolskih izvedenica uz zadržavanje glagolskog vida:

- *pōrtiti* svrš. 'otići' ("Lukorōnka je dōma pōrtila", *KMM* 34) → *opōrtiti* svrš. 'otići, oputovati' ("samoča mi grize dušu od ka su oportila dica", *ČoS* 61; "u bēli svīt opōrtiti", *KČ* 63).

Zabilježena je i tautološka prefiksacija, dodavanje prefiksa bez promjene značenja i glagolskog vida (Babić 2002:554), npr. *afanāti*, *afamati* svrš. 'pasti u nesvijest, onesvijestiti se' ("je li kikoli afamua,/ je li žveljarin fermua,/ su li štrige oli je ononiko?", *MM* 38) → *zafamati* svrš. 'isto' ("Ka je ču [...] un je na mestu,/ 'vuode na Prošišću/ – bi sa' jua tuote – zafamua.// Dobro da ni zaveznu!", *ČNM* 28). Pjesnik ističe gl. *afamati* smještanjem na kraju stiha i potencira svršenost radnje tautološkom upotrebom prefiksa *za-*. Time intenzivira učinak dramatičnosti, konačnosti i bezizlaznosti.

PERFEKTIVIZACIJA

Prefigurirani glagoli su najčešći, kako je prethodno istaknuto, u sklopu perfektivizacije. Za ilustraciju navodimo nekoliko primjera iz analiziranog korpusa:

- *is-/ iš-/ iz-*
 - *pištāti* nesvrš. "tući, udarati" (*RGOI* 271) → *ispištati* svrš. 'istući; smrskati': "ka' san diga matraku,/ 'ti san ga smesta ispištati" (*ČNM* 19-20)
 - *šempijati* nesvrš. "ludovati, činiti ludosti, nerazumno se ponašati" (*RGMK* 288) → *išempijāti*, *išempijāti* svrš. "zaluditi, izluditi" (*RGMK* 96)
 - *mulināti* nesvrš. "okretati *muline*, potezati *šebaku*" (*RGMK* 167) → *izmulināti* svrš. "izvući mrežu mulinelom" (*RGMK* 98)
- *na-*
 - *štivāti* nesvrš. 'složiti'; 'slagati' (*RGMK* 299; "Břzo će se karatēli iznīmati/ I na rīve i mulīci štivāti", *KČ* 57) → *naštivati* svrš. "naslagati, složiti" (*RGMK* 178; "di bimo naštivali/ pudaricu drv!", *ČNM* 42)
- *po-*
 - *cimentati* dv. 'graditi cementom' ("Cimentali su se stori puti", *ČoS* 53) → *pocimentati* svrš. 'prekriti cementom' ("pocimentali su ti prsti/ uajjliplji kruzi uz skraču da/ više ne moreš ni glāditi/ ni slobodno šapćati/ ni pihćati kad pobisniš/ a imaš zuač/ o imaš zuač i kako!", *ČNM* 54)
- *pro-*
 - *đirāti* nesvrš. 'šetati' (*RGMK* 60) → *prođirāti* svrš. 'prošetati' ("Tukāti čemo lašapašāre činīti/ za ūz more prođirāti", *KČ* 96)
- *za-*
 - *stanjāti* nesvrš. 'krpati kositrom' ("Probužane teće stanjali", *ISP* 41) → *zastanjāti* svrš. 'zakrpati kositrom' ("Bruštulīm se probužō,/ zakřpon biti morō./ 'U čin ću sād/ žito bruštulāti?/ Morōn ga ča prije/ dāti zastanjāti'/ -govorila je māti./ U kantūnū je stō/ jer za stanjāti/ nismō imāli kuōmu dāti" *NSV* 42), usp. *krpati* → *zakrpati*.

Primarnom adaptacijom glagolski romanizmi integriraju se u sustav, što omogućuje njihovo uključivanje u tvorbene procese u sekundarnoj adaptaciji, pri čemu preslikavaju domaće obrasce. Učestala je pojava više izvedenica tvorenih od iste glagolske osnove različitim prefiksima. Tipični primjeri su glagoli živi u svakodnevnom govoru; npr. u domeni kulinarstva *frigati* nesvrš. 'pržiti' ("kuvalo se zelje,/ čičigavice se frigale/ za naše veselje", ČoS 59) → *isfrigati* svrš. "ispržiti na ulju ili masti (ribu, meso itd.)" (RGMK 92), *pofrigati* svrš. "popržiti" (RGMK 218), *sfrigati* svrš. "ispržiti" (RGMK 265), te iz pomorske terminologije *burdižati*, *brdužati* nesvrš. 'jedriti protiv vjetra' ("Oni ča je splāvi činī/ I z ìdruon od lancūnā/ Burdižō na meštrōlū/ Pō završī na žolū/ Je kapitōn.", KMM 52; "brdužo gajeta", ČoS 56; poet. "Pisma bi dalje burdižala", MMB 66; "misli okol naokolo brdužaju", ČoS 16) → *doburdižati* svrš. 'dojedriti' ("Bože// ću li/ doburdižati u porat?", ČNM 7); *zaburdižati* svrš. 1. 'zajedriti' ("Pōšla je/ Stōra/ Na svuōj zānji vijāz. [...] ūnda je jōš jedōnpūt/ Prvo nēgo su je istiēgli/ Zaburdižāla", KMM 39); 2. pren. 'nestati, pobjeći, odmagliti' ("Učinila mu je čuare:/ zasinjila ga je/ naješkala i prisnuapila// a unda zaburdižala...", ČNM 28).

IMPERFEKTIVIZACIJA

Imperfektivizacija se postiže umetanjem unutrašnjeg sufiksa (-*iv*-), kako pokazuju sljedeći primjeri:

- *fermāti* svrš. 'stati, prestati, završiti': "Vualja sē srīca i zalīce/ kakō marēta/ kakō vīk čovīka// nāprīd pā nāzad/ nāprīd pā nāzad i// nīkako da fermūā" (ČNM 89-90) → *fermivati* nesvrš. 'završavati': "Fiešta fermiva" (MM 15)
- *paričati*, *paričāti* svrš. 'spremiti, pripremiti (hranu, obrok)' ("Dobru marendu paričajte", *LJiU* 13; "meštrōvica/ Za bržōle paričāti", *ISSB* 34) → *paričivati*, *paričivati* nesvrš. 'spremati, pripremati'; 'servirati, posluživati' ("vičeru paričivale", *LJiU* 35; "Svi bi za stō posēli./ Māti bi paričivāla,/ Stōla na nogāmi/ I posluživāla", *ISSB* 47)
- *partiti* svrš. 'krenuti, poći, isploviti' ("Braciera bi puartila, sikla muore puno zvīzd", *MMB* 68) → *parčivati* nesvrš. 'kretati, polaziti, isplovljavati' ("Gljēdali smo krōza vēli barkūni [...] Brōdi ka' parčivaju iz rīve.", *KMM* 45)
- *škicati* svrš. "izgužvati" (RGMK 291) → *škicivati* nesvrš. 'gužvati, gnječiti' (fig. "škicivaju nas apartmāni", *KČ* 91).

U korpusu su zabilježeni prefigurirani glagoli podvrgnuti imperfektivizaciji:

- *najuštāti* svrš. → *najuštivati* nesvrš. 'namješati' ("duaje batude, poplīce, najuštiva,/ meće agunjči", *MM* 34);
- *nadožuntati* svrš. → *nadožuntivati* nesvrš. 'nadodavati, produljivati' ("Hiti, preši, bazgiva pa štrociva,/ tieg za tiegun nadožuntiva", *MM* 34-35).

ITERATIVIZACIJA

Osim prilagodbe vezane za vid, glagolski romanizmi adaptiraju se i u pogledu izražavanja načina vršenja radnje, tijeka, količine i intenziteta radnje, pri čemu preslikavaju domaće modele⁸. Učestali (iterativni) glagoli, koji uključuju prekid i ponovni nastavak, ponavljanje, učestalost radnje, i trajni glagoli, čiji je tijek radnje neprekidan, nastaju od nesvršenih glagola imperfektivizacijskim obrascima (Babić 2002: 531). U analiziranom korpusu utvrđeni su sljedeći glagoli tvoreni iterativizacijom:

- *luštrâti* nesvrš. ‘glancati, davati sjaj’ (“Murëte su .../ brūsile, luštrâle”, KČ 29) → *luštrivati* nesvrš. (“Mornori se razlizli/ Lickaju luštrivaju”, BnŠ 40);
- *navigâti* nesvrš. ‘ploviti’ (“Sestre bi se udole za noga ki je imo više/ a brati bi pošli navigati/ da in more suze briše”, ČoS 59) → *navigivati* nesvrš. (“Is bôdiliman šotobrâco/ kuntênto ma siromâški/ mej vrîme navigivaju”, KČ 67).

ZAKLJUČAK

Analizirani korpus ilustrira stupnjeve adaptacije glagola romanskog podrijetla na morfološkoj razini. Oprimjerena je supstitucija romanskog vezanog morfema domaćim u fazi primarne adaptacije, pri čemu glagolski romanizmi u ugljanskim govorima dobivaju puni infinitivni nastavak. Izdvojeni su primjeri adaptacije glagolskog vida prefiksacijom i sufiksacijom.

Morfološke prilagodbe su nedvojbene pokazatelj udomaćenosti romanizama u čakavštinu i kako je prikazano u obradbi, mogu biti indikator postanja i starosti posuđenica. Svi ishodi navedenih procesa nisu zabilježeni u leksikografskoj građi, ali su mnogi prisutni u djelima suvremenih čakavskih pjesnika pa je njihovo stvaralaštvo vrijedno vrelo za lingvistička istraživanja.

PRILOG:

ABECEDNI POPIS GLAGOLSKIH ROMANIZAMA U GOVORIMA OTOKA UGLJANA

Popis glagola romanskog podrijetla uvrštenih u analizu sadrži osnovni oblik i gramatičku odrednicu, značenje i kontekst pojavnice, te etimologiju. Pri utvrđivanju podrijetla posuđenica korišteni su etimološki rječnici, za njihove potvrde, značenje i upotrebu u jeziku-izvoru rječnici venecijanskog, istromletačkog, dalmatinskomletačkog i tršćanskog, a za one u jeziku-primatelju rječnici i glosari čakavskih mjesnih govora i relevantni dijalektološki prilozi. Korištena je i najstarija rječnička građa dostupna na *Portal hrvatske rječničke baštine*⁹.

1. *afanâti*, *afamati* svrš. ‘pasti u nesvijest, onesvijestiti se; onemoćati, malaksati’ → *zafamati* svrš. ‘pasti u nesvijest, onesvijestiti se’. Osnovno značenje čak. *afamâti* (RGMK 11), *afamâti* (RGOO 9) uz ‘pasti u nesvijest, onesvijestiti se’ u ŠCPOU

⁸ O trajnim ili učestalim glagolima u hrvatskom jeziku v. Babić 2002: 531, Barić et al.: 223-224.

⁹ *Portal hrvatske rječničke baštine* nalazi se na adresi <http://crocip.ffzg.hr>.

potvrđeno je u stihovima na govoru mjesta Kali u formalnoj var. *afamati*: S_{COVIJEK}: "je li kikoli afamua,/ je li žveljarin fermua,/ su li štrige oli je ononiko?" (MM 38) S_{ZIVOTINJA}: 'ne reagirati na vanjski svijet zbog poremećaja normalnog funkcioniranja osjetila'; 'onemoćati, malaksati' ("Štriga [...] Gūdići bi afanīvāli/ I skunčivāli/ Ka' bi u dvuōr arivāla", KMM 42). Preneseno značenje utvrđeno je kod upotrebe glagolskog pridjeva *afamuan -a, -o* 'zanesen'. Izvedenica *zafamati* također je korištena u pren. značenju 'biti van sebe, ne znati za sebe (od zanosa, uzbuđenja, zaljubljenosti)' (ČNM 29). U Perinovim stihovima "ljubavnici spuotni [...] afamuani struaščun" (MM 23) fig. značenje čak. *afamuan* '(koji) gubi svijest od ljubavnog užitka' vezano je za poimanje strasti kao suprotnosti svijesti i razumu (usp. "Svemu tomu uzrok jest da vi slipi pohot, ki ljubav zovete, sasvim zaslipljeni, svist i razbor odkloniv, u misli vašoj gospoditi dopustite.", Zoranić, *Planine*¹⁰). Preneseno značenje izvedenice *zafamati* s domaćim prefiksom *za-* kojim se označava svršeni vid, temelji se na semantičkom proširenju gl. *afamati* '(iz)gubiti svijest, onemoćati zbog fizičke boli, otežanog disanja i sl.' → '(iz)gubiti svijest, onemoćati zbog ljubavne boli, nesretne zaljubljenosti, neostvarene ljubavi' ("Ka je ču [...] un je na mestu,/ 'vuode na Prošišću/ – bi sa' jua tuote – zafamua.// Dobro da ni zaveznu!" (ČNM 28). Ovdje se ogleda prijelaz od označavanja stanja iz konkretne, fizičke domene ljudskog bića prema onom iz emocionalne i vjerojatno je preuzet zajedno s izrazom, iako ovo pren. značenje mlet. rječnici ne bilježe (usp. mlet. *afanàr* 'Affannare, Trambasciare, dare affanno', Boe 24; mlet. *afàno* "svenimento: *cascar in afàno*", VDVD 2), ali se može povezati s tal. *affannare* intr. "provare affanno, faticare"¹¹. Potječe od stprovans. *afanar* neizvjesnog podrijetla ili od vulg. lat. **afannāre* < osk. umbr. **anfannāom* "andare intorno, aggirarsi" (DELI-cd).

2. *baciljati, baciljāti* nesvrš. 'brinuti, mariti (za koga, što)'; 'osvrtni se (na što), voditi računa (o čemu)': "Nikidun ka' mati ni baciljala/ a roba se u njen lušijala,/ sun o' sebe driveni se kabua raspua" (MM 17). Prema potvrdama u leksikografskoj i etimološkoj građi, čak. replike mlet. *bazilar* "affannarsi, crucciarsi, tormentare, far ammattire"; "vaneggiare" (VDVD 21)¹² prisutne su diljem obale u više formalnih varijanti u pravilu sa značenjem 'brinuti, mariti (za koga, što)'; 'osvrtni se (na što), voditi računa (o čemu)', kao i *baciljāti* u Kukljici i u ošljačkom govoru (RGMK 16; RGOO 13); *baciljāti* u Vrgadi (RGOV 20).

3. *bruntulati* nesvrš. 'gundžati, mrmeljati'; 'negodovati, prigovarati' → *zabruntulāti* svrš. 'zagundžati'

Romanizam je proširen duž cijele obale, u Istri (npr. *brontulāt* "mrmeljati, gundžati, prigovarati", u govoru Boljuna, Tamaro 2010: 332), u Dalmaciji (*bruntuljāti*, Kukljica, RGMK 30; *bruntulāti*, Ošljak, RGOO 25; *bruntulāti*, Rivanj, RRG 60; *bruntulāti*, Sali, RGMS 44) te na jugu, u Dubrovniku (*brontoljat* Sočanac 2004: 303). Skok je zabilježio *bruntulati* u Perastu i *bruntulāt* u Božavi "mrmeljati" i povezuje ih s tal. onomatopejskim glagolom *brontolare* "mormorare" (ERHSJ I:222). Čak. govori u Dalmaciji preuzeli su mlet. gl. *brontolar* (Boe 72), koji je kao i tal. ekvivalent *brontolāre* "lagnarsi a voce più o meno bassa proferendo parole di risentimento";

¹⁰ <http://riznica.ihj.hr>

¹¹ <http://www.lessicografia.it/Controller?lemma=AFFANNARE> 24. 5. 2015.

¹² Usp. istromlet. *basilar* (VG 73) i *bazilar* (VG 81).

"rumoreggiare, di tuono, tempesta e sim."; tr. "proferire parole sottovoce"; "rimproverare", nastao prema onomatopeji, usp. grč. *brontân* "tuonare" (*DELI*-cd).

4. *burdižâti, brdužâti* nesvrš. 'jedriti protiv vjetra': "Onî ča je splâvi činî/ I z ìdrun od lancünâ/ Burdižô na meštrölü/ Pô završî na žolü/ Je kapitôn." (*KMM* 52); poet. "Pisma bi dalje burdižala" (*MMB* 66); "brdužo gajeta" (*ČoS* 56); poet. "misli okol naokolo brdužaju" (*ČoS* 16); "Ne brdužâju/ ne orcâju/ ne pojâju/ küntra svî rêgul/ navigâju" (*KČ* 39)

→ *doburdižati* svrš. 'dojedriti': "Bože// ću li/ doburdižati u porat?" (*ČNM* 7)

→ *zaburdižati* svrš. 1. 'zajedriti': "(Gajêta) Pöšla je/ Stôra/ Na svuõj zânji vijâz. [...] ûnda je još jedõnpüt/ Prvo nõgo su je istiegli/ Zaburdižâla" (*KMM* 39); 2. pren. 'nestati, pobjeći, odmagliti': "Učinila mu je čuare:/ zasinjila ga je/ naješkala i prisnuapila// a unda zaburdižala..." (*ČNM* 28)

Čak. *burdižâti* "jedriti uz vjetar od jednog do drugog odredišta" (*RGOO* 27; *RGMK* 33), kao glagol iz pomorske prakse zabilježen je još u Betini *burtižâti* (*Škev* 139); *burdižat* u Korčuli, *burdižat* u Visu za označavanje specifičnog načina plovidbe "kosati, križati, jedriti u cik-caku", a preslikava mlet. *bordizâr* (*JE* I 89). Boerio za mlet. *bordizâr* daje sljedeću definiciju: "navigare serrando il vento quand' è contrario col girar la nave di tanto in tanto per prenderlo ora dalla banda diritta ora dalla sinistra" (Boe 64), u Miottovom rječniku *bordisâr* znači: "veleggiare ora orzando, ora poggiando"; "navigare sottocosta" i "camminare a zig-zag, per farsi notare" (*VDVD* 30), Rosamani bilježi *bordisar*, *-izâr* "bordeggiare" (*VG* 105). Svim navedenim likovima odgovara tal. *bordeggiare* "veleggiare con vento obliquo per diagonali, cambiando di volta in volta di bordo", "est. camminare a sghimbescio" < fr. *bordoyer* < frank. **bord* "bordo (della nave)" (*DELI*-cd).

5. *cimentati* dv. 'graditi cementom'

→ *pocimentati* svrš. 'prekriti cementom': "pocimentali su ti prsti/ nuajliplji kruzi uz skraču da/ više ne moreš ni glâditi/ ni slobodno šapćati/ ni pihćati kad pobisniš/ a imaš zuač/ o imaš zuač i kako!" (*ČNM* 54)

Čak. rječnici bilježe samo im. *cimènat* (*RGMK* 36; *RGOO* 31) koja je vjerojatno preuzeta preko sjev. tal. idioma, za razliku od germanizma *cement* u stand. hrv. jeziku < njem. *Zement* (HER). Gl. *cimentâti* "betonirati" (*RGOO* 31) istog je podrijetla, usp. tršč. *zimentar* "cementare" (~ *un acquedotto*) (Kos).

6. *fermâti, fermâti* svrš. 'stati, zaustaviti se' (o kretanju osobe, prijevoznog sredstva): "Ni se moglo fermati" (*ČoS* 57); 'stati, prestati' (o vršenju neke radnje): "Ûzme perõ/ I nastâvi nâmo di je fermõ" (*KMM* 59)

→ *fermivati* nesvrš. 'završavati'

Čak. *fermâti* svr. 'prestati, stati, zaustaviti' (*RGMK* 64); *fermati* (*se*) 'zaustaviti (se)' (*RGOO* 50) potječe od mlet. *fermâr* (Boe 216, *VG* 368) ili tal. *fermare* s osnovnim značenjem "trattenere qc. o q.c. arstandone il movimento" (*DELI*-cd). Miotto je zabilježio samo izvedenice: *fermacavèi* "fermaglio per capelli" i *fermâda* "fermata" (*VDVD* 79).

7. *finiti* svrš. 'završiti': "I apêna ča je finî gvôrdiju" (*KČ* 55)

Čak. *finiti* 'završiti' (*RGMK* 66, *RRG* 92) i varijante zabilježene na dr. punktovima (*ERHSJ* I:517) potječu od mlet. *finir* "finire, condur a fine" (Boe 222) ili tal. *finire* (*DELI*-cd).

8. *fregâti* nesvrš. 'ribati, prati ribačom četkom': "bruškinun fregala" (MMB 20); poet. "Murëte su.../ umivâle, fregâle" (KČ 29)

Posuđenica je proširena u govorima uzduž istočnojadranske obale. Potvrđama navedenim u ERHSJ I:530, s. v. *fregat*, valja dodati *fregâti* "ribačom četkom ribati" (RGMK 68); *fregâti* "četkom ribati pod" (RGOO 54); *fregâti* "ribati pod" (RRG 94). Potječe od mlet. *fregâr* "stropicciare o strofinare con mano"; "arrenare pulire strofinando con rena o renella le pietre, i marmi, le stoviglie" (Boe 235) ili tal. *frègare* < lat. FRICARE (DELI-cd).

9. *frigati* nesvrš. 'pržiti': "kuvalo se zelje,/ čičigavice se frigale/ za naše veselje" (ČoS 59) Čak. *frìgati* (RGMK 68, RGOO 54, RRG 94) potječe od lat. FĪGERE dalmatskim posredovanjem (ERHSJ I 530). Izvedenice *isfrìgati* (RGMK 92, RGOO 70, RRG 114), *pofrìgati* i *sfrìgati* "popržiti" (RRG 227, 267) nastale su prefiksacijom u fazi sekundarne adaptacije.

10. *guštâti* nesvrš. 'uživati': "Guštala je sve znâti" (BnŠ 13)

→ *guštirâti* 'isto': "Ne moru te više/ prlipci, ni gujbe, ni riesa,/ zgorila si jih na suncu,/ nego i dalje guštiraš/ vragu češati popluat!" (MM 38)

U čak. rječnicima zabilježena su oba oblika: *guštâti* nesvrš. 'uživati, naslađivati se'; *guštirâti* nesvrš. 'uživati' (RGMK 83); *guštirâti* nesvrš. 'uživati u jelu, ili blagodati čega' (RGOO 64). Model je mlet. *gustâr* "Gustare e Aggustare; Assaporare" (Boe 321) ili tal. *gustàre* "distinguere il sapore di q.c. mediante il senso del gusto"; "assaporare con piacere cibi o bevande gradite al palato"; fig. "godere spiritualmente"; "piacere, garbare, riuscir gradito" (DELI-cd). Oblik *guštirâti* rezultat je njemačkog utjecaja, njem. *-ieren* > *-irati* (ERHSJ I:636, s. v. *gust*).

11. *infišâti se* "utuviti si što u glavu" (RGMK 90)

→ *infišivâti se* nesvrš. 'umišljati se, zaokupljati se (misaono) čime': "Nemuôj se puno infišivâti" (NSV 57)

Mletacizam (< mlet. *infišarse* "aver e una idea fissa, una mania", VDVD 99), proširen je u mjesnim govorima diljem istočnog Jadrana: *infišâti se* "umisliti se, biti potpuno opterećen nekakvom životnom situacijom" (RGOO 68, RRG 111, RGOV 70), u splitskom govoru *infišat* (ŠAJ 57), u Korčuli *infišat* "zabiti što u glavu", "umišljati se", u Visu *infišōvât se* "zanositi se fiksnom idejom" (JE II 17). Krajnji etimon je lat. FIXU(M) ← FĪGERE "fissare", indoeuropskog podrijetla (DELI-cd).

12. *ispištati* svr. 'smrskati': "ka' san diga matraku,/ 'ti san ga smesta ispištati" (ČNM 19-20) Čak. rječnici uglavnom bilježe im. *pěšt* "dodatak varivu od sjeckane suhe slanine, bijelog luka, peršina i papra" (RGMK 209; RGOO 160); "zapržak" (RRG 217) i gl. *ispeštâti* svr. "isjeckati usitno" (RGMK 93). U iškom govoru evidentiran je gl. *pištâti* "tući, udarati" (RGOI 271). Od njega u fazi sekundarne adaptacije nastala izvedenica *ispištati*. Riječ je preuzeta iz mletačkog: mlet. *pestâr* "Ammaccare una cosa per ridurla in polvere e raffinarla"; *pestar uno* "Percuotere fieramente" (Boe 496).

13. *karigâti*, *karigivoti* nesvrš. 'podizati': "Kamînje je lèvun karigivô" (KČ 57) Čak. *karigivati* "podizati, polugom što dizati" (RGMK 112), *kàrgat* "tovariti" (JE II 65) potječe od mlet. *cargâr* "Caricare" (Boe 103). Usp. *caregar* (VG 173), *cargar i carigar* (VG 174); usp. dalm.mlet. *carigâr-se* "caricare, caricarsi"; "aizzare, sobillare"; "insuperbire" (VDVD 45); tršč. *cargar i carigar* "caricare", "far leva"

(Ping 47); tal. *caricàre* < vlat. **caricare* izved. od *CARRUS* "carro" (*DELI*-cd).

14. *luštrâti* nesvrš. 'glancati, davati sjaj': "Murëte su .../ brūšile, luštrâle" (*KČ* 29) → *luštrivati* nesvrš. 'isto'

Čak. *luštrâti* nesvrš. "glatku površinu čistiti do sjaja, polirati" (*RGMK* 147); *luštrâti* "ispolirati zasjajiti" (*RGOO* 110) potječe od mlet. *lustrâr* "pulire o far rilucente" (Boe 379); *lustrar-se* "lucidare, lucidarsi" (*VDVD* 109); *lustrar* (*VG* 559).

15. *molâti* svrš. 'pustiti, popustiti, odriješiti': "Vapør je dëbelu cïmu molô" (*KČ* 73) → *odmolati* svrš. "Ko zadije oli/Ko se odmolua/ Ko rasflua/ Ko iskoči/ Ko izleti" (*MM* 41)

Čak. *molâti* "pustiti, ispustiti, popustiti, odvezati" (*RGMK* 163), "pustiti, odrješiti konopac" (*RGOO* 123), "odvezati, otpustiti" (*RRG* 174), kao i *mòlat*, *molâvat* na Korčuli "(po)pustiti", "odvezati" replika je mlet. *molar* "contrario di legare" (Boe 357) koji se proširio na istočno Sredozemlje pomorskim putevima (*JE* II 196-97). Čak. govori preuzeli su dio značenja modela ("allentare, sciogliere"; "lasciar andare giù, lasciarsi scivolare"), a za ostale semantizame ("salpare"; "concedere"; "dare un pugno"; "piantare in asso, abbandonare"; "perdere il colore"; "liberare una ventosità"; "sciogliersi dal riserbo", *VDVD* 122, *molâr-se*), nema potvrda o preuzimanju.

16. *muoviti se* svrš. 'maknuti se, pomaknuti se': "Di se muoviti/Di se škapulati" (*MM* 41) Čak. *môviti (se)* "pokretati (se), kretati (se)" (*RGMK* 164); *muôviti se* 'žuriti se, kretati se' (*RGOO* 128); *muôviti se* "maknuti se, pokrenuti se, ubrzati kretanje" (*RRG* 176) nastao je preuzimanjem mlet. *mover-se* "muovere, muoversi, spostarsi" (*VDVD* 127).

17. *nadožuntivati* nesvrš. 'nadodavati, produljivati'. Čak. rječnici bilježe *žuntâti* svrš. "dodati, produžiti što, učiniti dužim" (*RGOO* 260); *dožuntâti* svrš. "dodati, produžiti" (*RGOO* 44); var. *dožentati* 'isto' (*RGMK* 55) i hibridnu glagolsku izvedenicu *nadožentati* "produžiti na taj način da se doda novi komad" (*RGMK* 171-172). Potječu od mlet. *zontâr* "aggiungere" (*VDVD* 227) > čak. *žuntat* od kojega su sekundarnom adaptacijom nastali *nadožuntati* svrš. i *nadožuntivati* nesvr.

18. *nagrišpati se* svrš. 'naborati, smežurati se': "sve se nagrišpalo od šuše" (*ČNM* 56). Posuđenica je zabilježena u čak. rječnicima: u govoru Kukljice *nagrišpati (se)* "načiniti bore" (*RGMK* 172); na Rivnju *nagrišpati* "naborati" (*RRG* 184). Nastala je od mlet. *ingrespâr-se* "increspare, incresparsi", "corrugare" (*VDVD* 100). Pored varijanti sa *gr-* (*grešpat* u Čilipima, *grešpali* u Dubrovniku i Perastu, *nagrišpavati*), Skok je zabilježio i posuđenicu sa *kr-* *krešpati* "kovrčiti (objekt *kožu*)" (16. st., Dubrovnik) nastalu od tal. *crispare* < lat. *crispare* (*ERHSJ* II:192).

19. *najuštivati* nsvrš. 'namješitati': "duaje batude, popliće, najuštiva,/ meće agunjči" (*MM* 34). Nastao je od gl. *juštâti* "namjestiti"; "izjednačiti"; "popraviti" (*RGMK* 104); *juštâti* "namjestiti, dovesti u red, ispraviti" (*RGOO* 77); *juštâti* "namjestiti sat na točno vrijeme" (*RRG* 120) < mlet. *giustâr* (Boe 308), *iustâr-se* "aggiustare, riparare, aggiustarsi ripararsi" (*VDVD* 103) ili tal. *aggiustare* "rimettere in funzione, in ordine, in regola" ← *giusto* (*DELI*-cd), prefiksom *na-*, analogno čak. *namistiti*/ hrv. *namjestiti* i umetanjem infiksa *-iv-*.

20. *partiti, pôrtiti, puartiti* svrš. 1. 'krenuti, otići': "Lukorônka je dôma pôrtila"

(KMM 34); "Ćûtin jesen [...] Furešti portili" (*BnŠ* 22); 2. 'isploviti': "Štajûn je skôsavice,/ Kî je vîdi/ Dõma stõti,/ Kî mòre je/ Põrti." (KMM 33); "Braciera bi puartila, sikla muore puno zvizd" (*MMB* 68); 3. pren. 'otputovati na onaj svijet, umrijeti': "Puartili su kumpuari pu' raja!" (*MM* 38); pren. 'skončati, dotrajati' (o stvarima): "Šõma, kabua je puarti is vodun do grla,/ pukli mu obruči ruzinuasti" (*MM* 17). Osim općeg značenja "otputovati" koje je Maričić naveo za gl. *pårtiti* (*RGMK* 205), čak. rječnici redovito navode značenje u pomorskom kontekstu "isploviti, krenuti" *põårtiti* na Vrgadi (*RGV* 149), *pårtiti* u Salima (*RGMS* 239) i u Betini (Škev 147). Na Braču je Šimunović uz *põrtit* "otputovati" zabilježio i preneseno značenje "izgubiti pamet" (*RBČG* 710). Replike su nastale od mlet. *partir* (Boe 419).¹³

21. *navigati* nesvrš. 'ploviti': "Sestre bi se udole za noga ki je imo više/ a brati bi pošli navigati/ da in more suze briše" (*ČoS* 59)

→ *navigivati* nsvrš. 'isto': "Is bõdiliman šotobrâco/ kuntênto ma siromâški/ mej vrîme navigivaju" (*KČ* 67). U čak. rječnicima: *navigâti* "brodom morem ploviti" (*RGMK* 179), "ploviti" (*RGOO* 136), "ploviti na brodu" (*RRG* 190) preslikava tal. *navigàre* "viaggiare con un mezzo nautico" (*DELI*-cd) ili mlet. *navegàr* "navigare o navigare" (Boe 374); *navigar* (*VG* 675); *navegàr* "navigare"; "fare esperienza del mondo, sapersi destreggiare" (*VDVD* 133).

22. *paričati, paričâti* svrš. 1. 'spremiti, pripremiti (hranu, obrok)': "Dobru marendu paričajte" (*LJiU* 13); "meštrõvica/ Za bržõle paričâti" (*ISSB* 34); 2. 'pribaviti, nabaviti': "Bâbin pôs [...] Da ga je üvâtiti/ òli makõr jedõn kolûr/ Paričâti/ Põ nõću na njîn spâti" (*KMM* 47).

→ *paričivati, paričivati* nesvrš. 'spremati, pripremiti': "vičeru paričivale" (*LJiU* 35); 'servirati': "Svi bi za stõ posëli./ Mâti bi paričivâla,/ Stõla na nogâmi/ I posluživâla" (*ISSB* 47).

U čak. rječnicima zabilježeno je općenito značenje 'spremiti, pripremiti, pripravit': *paričâti* (*RGMK* 204); *paričâti* (*RGOO* 157; *RRG* 213). Skok je naveo *paričat* (Malinska, Krk, Božava, Ložišće), *parečat* (Rab, Brač), *parečivat* (Rab, obed) "pripravljati, gotoviti, spremati se" (*ERHSJ* II 608). Do terminologizacije je došlo u Betini gdje je Filipi zabilježio uporabu naziva u brdogradnji *paričâti* (madir) "pripremiti (madir za krivljenje)" (*FBB* 179). Glagol potječe od lat. *APPARICULĀRE ← APPARĀRE "preparare, allestire" (*DELI*-cd, *REW* 537). Značenja zabilježena u SČPOU posuđena od mlet. *pariciâr* "apparecchiare, allestire, preparare" (*VDVD* 145); *parechiâr* "Apparrecchiare" (Boe 472) ili tal. *apparecchiare* "preparare, allestire" (npr. ~ *da cena*; ~ *la tavola*; ~ *per il pranzo*); "preparare la tavola con tovaglia, stoviglia, ecc."¹⁴.

23. *partiti, pørtiti, puartiti* svrš. 1. 'otići, otputovati'; 2. 'isploviti'; 3. pren. 'skončati, dotrajati': 1. "Ćûtin jesen [...] Furešti portili" (*BnŠ* 22); "Lukorõnka je dõma põrtila" (*KMM* 34); 2. "Štajûn je skôsavice,/ Kî je vîdi/ Dõma stõti,/ Kî mòre je/ Põrti." (*KMM* 33); "Puartili su kumpuari pu' raja!" (*MM* 38); "Šõma, kabua je

¹³ Glagol *opõrtiti* u Kukljici semantički se poklapa s *oparcât* prf. "nenadano otići i ostaviti", "nestati" u Visu: "Sâl je bil ovõdi oparcõl je", iako ga Vinja drži nejasnim i bilježi s. v. *oparcât* prf. "pripremiti", *oparcõvât* se refl. "pripremiti se" (*JE* II 226).

¹⁴ http://www.treccani.it/vocabolario/apparecchiare_

puarti is vodun do grla,/ pukli mu obruči ruzinuasti" (MM 17).

→ *parčivati* nesvrš. 'kretati, polaziti, isplovljavati': "Gljèdali smo kròza vèli barkūnī [...] Bròdi ka' parčivaju iz rīve." (KMM 45)

→ *opòrtiti* svrš. 'otputovati': "samoča mi grize dušu od ka su oportila dica" (ČoS 61); "u bèli svīt opòrtiti" (KČ 63); 'umrijeti': "Moje srce sada pati,/oportili su toc i mati./ Kriju tugu naši dvori,/ u samoči duša boli." (ŽjP 34)

Osim općeg značenja "otputovati" koje je Maričić naveo za kukljiški *pàrtiti* (RGMK 205), čak. rječnici redovito navode značenje u pomorskom kontekstu "isploviti, krenuti": *p°àrtiti* na Vrgadi (RGV 149), *pàrtiti* u Salima (RGMS 239) i u Betini (Škev 147). Na Braču je Šimunović uz *pòrtit* "otputovati" zabilježio i preneseno značenje "izgubiti pamet" (RBČG 710). Lema nije zabilježena u RGOO, RRG. Nastala je od mlet. *partir* (Boe 419).

24. *pasāti* svrš. 'proći' (vrijeme; život): "Dvodeset let je pasalo" (ŽjP 47); "i lèta vrūča dāvno su pāsāla" (PU 11); "Po života je pasalo" (ŽjP 51); (čovjek) "mlodi ka strile pasaju" (ČoS 64); "nīmā ki pūtima pāsāti" (PU 21); *pasivāti* nesvrš. 'prolaziti': "pāsivaju lèta" (PU 21). Posuđenica je zabilježena je u čak. rječnicima (*pasāti* "proći", *pasivāti* "prolaziti", RGMK 205, RRG 214) i u etimološkoj građi (*pasat* "proći" Crmnica, Hvar, Svirče, Rab; s infiksom *-va-* *posivat*, Rab, *posivat*, Božava, ERHSJ II 611, s. v. *pas*). Potječe od mlet. *passar* "andar da uno all' altro luogo" (Boe 412), *passar* (VDVD 145) ili tal. *passare* < vlat. **passare* < PÀSSUS "passo", 'korak'.

25. *pacùkriti* svrš. "pošeceriti" (RGMK 216).

Glagol nije zabilježen u RGOO, RRG. Nastao je od tal. *inzuccherare* "cospargere di zucchero"¹⁵.

26. *posuperbijāti se* refl. 'uzoholiti se': "Sā su se i rôde posuperbijāle" (KČ 9)

Čak. *posuperbijāti se* "uzoholiti se, uobraziti se" (RGMK 225) < tal. *insuperbire* "divenir superbo"¹⁶

27. *stanjāti* 'krpati kositrom' → *zastanjāti* svrš. 'zatvoriti rupu kositrom'

U ošljacom govoru *stānj* (RGOO 205) a u rivanjskom *stāñ* (RRG 278). Filipi je u terminologiji brodogradnje zabilježio *stānj* "vodonepropustan" i *stanjāti* "učiniti brod vodonepropustnim" (FBB 225). Naziv potječe od mlet. *stagno* "Metallo noto" (Boe 699) ili tal. *stagno* < lat. STĀGNU(M) (DELI-cd). Korpus romanizama u SČPOU potvrđuje upotrebu naziva u domaćinstvu sa značenjskom nijansom 'krpati posude kositrom'. Od glagola *stanjāti* < mlet. *stagnār* "Coprire di stagno" (Boe 699) ili tal. *stagnare* "rivestire o aggiustare con lo stagno" (DELI-cd), prefiksacijom je nastala izvedenica *zastanjāti* prema domaćem tvorbenom modelu *krpati* → *zakrpati*.

28. *škicāti* "zgužvati" (RGMK 291) → *škicivāti* fig. "škicivaju nas apartmāni" (KČ 91)

Čak. *škicāti* 'gužvati, gnječiti' (RGOO 214; RRG 293), kao i *škicat*, *škicavat* "zgužvati", "zgrčiti" koje je Vinja zabilježio u Korčuli, Splitu, Trogiru, Salima, Boki (JE III 221) potječu od mlet. *schizzār* "schiacciare" (Boe 555); usp. *schizar-se*

¹⁵ <http://www.treccani.it/vocabolario/tag/inzuccherare/> 24. 5. 2015.

¹⁶ <http://www.lessicografia.it/Controller?lemma=INSUPERBIRE> 24. 5. 2015.

(VDVD 182).

29. *šporkâti* svrš. "uprljati, zamazati" (RGMK 298)

→ *išporkati* svrš. 'isprljati, potpuno zamazati'

Potječe od mlet. *sporçar* (Boe 693) ili tal. *sporcare* (ERHSJ III:410).

30. *tangâti* svrš. "bojom obojiti platno" (RGMK 307)

Dalmato-romanski leksički ostatak sačuvan u lokalnim govorima, npr. u Kolanu *tangât* nesvr. "bojiti odjeću" (RGMK 525), u Bibinjama *tangâti* dv. 1. "tamniti, crniti ribarske mreže lišćem smrdele, tršlje"; 2. "umočiti, utopiti u tekućinu" (RBG 711), na Braču *tangât* "(o)mastiti, (o)bojiti" i *tangōvât* (RBČG 954). Skok bilježi fonološki i morfološki razvoj lat. *tingere* > *tàngati* "bojadisati, omastiti (mreže)" s. v. *tinta* (ERHSJ III:471).

ZNAKOVI

- < s desne strane je stariji lik
- > s desne strane je mlađi lik
- = jednako, odgovara
- * nepostojeći oblik
- / početak novog stiha
- s desne strane je izvedenica
- ← s lijeve strane je izvedenica

OPĆE KRATICE

čak. – čakavski

dalm.-rom. – dalmato-romanski

fam. – famlijarno

fig. – figurativno

fr. – francuski

gl. – glagol

hrv. – hrvatski

im. – imenica

inf. – infinitiv

izv. – izvedenica

kaslat. – kasnolatinski

kslat. – klasični latinski

lat. – latinski

m. (*m*) – muški rod

mlet. – mletački

nesvr. – nesvršeni

ob. – obično

osk. umbr. – oskičko-umbrijski

part. – particip

poet. – poetski

refl. – refleksivni

s.v. – *sub voce*

sl. – slično

srlat. – srednjovjekovni latinski

stand. – standardni

svrš. – svršeni

tal. – talijanski

tršč. – trščanski

usp. – usporedi

vlat. – vulgarni latinski, pučkolatinski

ž. (*f*) – ženski rod

IZVORI I PRIPADAJUĆE KRATICE

- Boe Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, ed. G. Cecchini, 1867.
- ČNM Joja Ricov, *Ča se is namin morbinuaš: Zagreb pisme i dramolozi* (1987-1989), vlast. nakl. Zagreb, 1989.
- ČoS Ante Karlić Rava, *Čovik od svita*, Matica hrvatska, Povjereništvo Kukljica, Kukljica, 2011.
- DELI-cd Manolio Cortelazzo; Paolo Zolli, *Dizionario Etimologico della Lingua Italiana*, Zanichelli, seconda edizione, Bologna, 1999.
- FBB Goran Filipi, *Betinska brodogradnja – etimologijski rječnik pučkog nazivlja*, Županijski muzej, Šibenik, 1997.
- ERHSJ I-III Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika*, Knjiga I-III, JAZU, Zagreb, 1971.-1973.
- GDDT Mario Doria, *Grande Dizionario del Dialetto Triestino: storico, etimologico, fraseologico*, TriesteOggi, Trieste, 1991
- HER Vladimir Anić et al., *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber, Zagreb, 2003., <http://hjp.novi-liber.hr>
- ISP Robert Bacalja, *I sve pasiva*, Klub Sveti Donat, Zagreb, 1995.
- ISSB Veljko Maštruko, *Ispod strihe store boloture*, Zadar, 2000.
- JE I-III Vojmir Vinja, *Jadranske etimologije – Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, knjige I-III, Školska knjiga, Zagreb, 1998., 2003, 2004.
- KČ Tomislav Meštrić, *Krhõtine čakâvštine*, Matica hrvatska, Zadar, 2009.
- KMM Robert Bacalja, *Kolo muora i mocir*, Klub Sveti Donat, Zagreb, 1997.
- M Srećko Marčelić, *Maslina*, Matica hrvatska, Zadar, 2002.
- MM Zoran Perin Džo, *Muore muajo*, Matica hrvatska, Kali, 2003.
- MMB Milena Rakvin Mišlov, *Mene moja baba*, Hrvatsko društvo političkih zatvorenika, Zagreb, 1992.
- NSV Mercedes Ceda Barić, *Nîs sve vâzela*, Matica hrvatska Zadar – Povjereništvo Preko, Preko 2003.
- Ping Gianni Pinguentini, *Dizionario storico etimologico fraseologico del dialetto triestino*, Eugenio Borsatti editore, Trieste, 1954.
- PU Tomislav Maričić Kukljčanin, *Pisme umilne*, Matica hrvatska, Povjereništvo Kukljica, 2003.
- RBČG Petar Šimunović, *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.
- RBG Božidar Šimunić, *Rječnik bibinjskog govora*, Matica hrvatska, Zadar, 2013.
- RGMK Tomislav Maričić Kukljčanin, *Rječnik govora mjesta Kukljice*, Zadar, 2000.

- RGMS Ankica Piasevoli, *Rječnik govora mjesta Sali*, Matica hrvatska – Ogranak Zadar, Povjereništvo matice hrvatske Sali, 1993.
- RGOI Žarko Martinović, *Rječnik govora otoka Iža*, Gradska knjižnica Zadar, Zadar, 2005.
- RGOM Edo Juraga, *Rječnik govora otoka Murtera*, Ogranak Matice hrvatske Murter – Županijski muzej Šibenik, Murter – Šibenik, 2010.
- RGOO Ante Toni Valčić, *Rječnik govora otoka Ošljaka*, Matica hrvatska, Zadar, 2012.
- RGOV Blaž Jurišić, *Rječnik govora otoka Vrgade*, JAZU, Zagreb, 1973.
- RRG Ladislav Radulić, *Rječnik rivanjskog govora*, Matica hrvatska Zadar, 2002.
- Škev Ivana Škevin, *Etimološka i leksikološka obradba posuđenica romanskog podrijetla u govoru mjesta Betine na otoku Murteru*, doktorska disertacija, 2010.
- VG Enrico Rosamani, *Vocabolario giuliano*, Edizioni LINT, Trieste, 1990
- VDVD Luigi Miotto, *Il vocabolario del dialetto veneto-dalmata*, Edizione Lint, Trieste, 1991

LITERATURA

- B a b i ć, Stjepan. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*, 3. poboljšano izd. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Nakladni zavod Globus.
- B a r i ć, Eugenija, et al. 1997. *Hrvatska gramatika*, II. promijenjeno izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Filipi, Goran. 1997. *Betinska brodogradnja – etimologijski rječnik pučkog nazivlja*. Šibenik: Županijski muzej.
- Filipović, Rudolf. 1986. *Teorija jezika u kontaktu. Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb: JAZU – Školska knjiga.
- L i s a c, Josip, 2009. *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- L i s a c, Josip. 2012. *Dvije strane medalje: dijalektološki i jezičnopovijesni spisi o hrvatskom jeziku*. Split: Književni krug.
- Nigoević, Magdalena. 2007. "Adaptacija glagola romanskog podrijetla u splitskom govoru". U: Jagoda Granić (ur.), *Jezik i identitet*, Zbornik Radova Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku (HDPL), Zagreb – Split, str. 365-375
- Nigoević, Magdalena, Lasić, Josip. "Adaptacije romanskih pridjevskih posuđenica u govorima Zabiokovlja". *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 38/2, 2012., str. 401-431.

Pranjko vić, Ivo. 2013. *Gramatička značenja*. Zagreb: Matica hrvatska.

Sočanac, Lelija, 2004. *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Šimunković, Ljerka. 2009. *Hrvatsko-talijanski jezični dodiri u Dalmaciji. I contatti linguistici italiano-croati in Dalmazia*. Split: Dante Alighieri.

GLI ADATTAMENTI MORFOLOGICI DEI VERBI DI ORIGINE ROMANZA
NELLE PARLATE DELL'ISOLA DI UGLIANO

L'articolo si propone di analizzare gli adattamenti morfologici dei verbi di origine romanza nelle parlate locali dell'isola di Ugliano. Particolare attenzione è stata prestata all'adattamento dell'aspetto verbale e all'attività formativa dei verbi.

PAROLE CHIAVE: *romanismi, prestiti verbali, aspetto verbale, formazione delle parole*